

ПАВЛЕ СТЕФАНОВИЋ – БИБЛИОТЕКАР УНИВЕРЗИТЕТСКЕ БИБЛИОТЕКЕ У БЕОГРАДУ

Гордана Стокић Симончић*

Универзитет у Београду, Филолошки факултет
Катедра за библиотекарство и информатику

Сажетак: Рад доноси готово потпуно непознате податке о библиотекарској каријери Павла Стефановића (1901–1985), филозофа и естетичара по образовању, а музичког критичара и есејисте по стваралачком опусу. Архивска грађа Универзитетске библиотеке „Светозар Марковић” у Београду и документа из личне заоставштине, сачувана у дому ћерке Иване Стефановић, основ су за анализу доприноса који је остварио радом у Универзитетској библиотеци, у којој је био запослен од 1926. до 1948. Период 1929–1940. обележава и Стефановићево ангажовање у Друштву југословенских библиотекара, посебно у његовој Београдској секцији. У контексту развоја библиотекарства у Србији, Павле Стефановић указује нам се као један од пионира модерног српског библиотекарства, а овај рад представља прилог недовољно истраженом, а суштински важном периоду у којем су постављени темељи развоја струке након Другог светског рата.

Кључне речи: Павле Стефановић, библиотекарство, Универзитетска библиотека, Београд, забрањене књиге, међуратно раздобље, Други светски рат, Друштво југословенских библиотекара

Увод

Павле Стефановић имао је 25 година када је, 30. октобра 1926, почео да ради у Универзитетској библиотеци у Београду. Сама Библиотека била је тек предата јавности на употребу: од 1921. до 1926. трајала је изградња нове зграде, која је свечано отворена на дан Св. Ђирила и Методија, 24. маја. Прва наменски пројектована зграда библиотеке у Београду, интелектуални полет и младост кадра који је у њој запослен, обележили су ентузијазмом и професионализмом српско библиотекарство између два светска рата.

* gordana.stokic.simoncic@gmail.com

Основ за представљање радног ангажмана Павла Стефановића у Универзитетској библиотеци, у којој је био запослен 22 године, представљају документа из личне заоставштине, сачувана у дому ћерке Иване Стефановић и архивска грађа Универзитетске библиотеке „Светозар Марковић”, преваходно фонд Друштва југословенских библиотекара. У Архиви Универзитетске библиотеке у време настанка овог рада није био доступан персонални досије Павла Стефановића, али су као драгоцен извор података послужили архивска грађа Друштва југословенских библиотекара 1931–1940¹ и публикација *Забрањивање књиџа у окупираној Србији 1941–1944*² Николе Марковића и Данице Филиповић. Наведени извори недвосмислено упућују на закључак да је Стефановић библиотекарском послу приступао одговорно и са истинском посвећеношћу, а да је, радећи и дружећи се са Људмилом Михајловић, Милицом Војновић, Милицом Продановић и Урошем Џонићем – пионирима модерног српског библиотекарства, постављао чврст темељ потоњем развоју струке у Србији. Оваква оцена намеће се на основу Стефановићевих редовних активности у Библиотеци, његовог деловања у Друштву југословенских библиотекара 1929–1941, и његовог става према сарадњи са немачким окупационим властима током Другог светског рата.

Да би се целовито сагледала делатност Павла Стефановића – библиотекар, и да би јој се могло дати заслужено место, овај рад садржи неопходне осврте на стање и ниво развоја библиотекарства у Србији у трећој, четвртој и петој деценији 20. века.

Павле Стефановић – истакнути члан Друштва југословенских библиотекара

После Првог светског рата у многим сегментима библиотекарства морало се поћи од почетка. Мрежа јавних библиотека која је у Србији успоставље-

¹ Архива Универзитетске библиотеке „Светозар Марковић” у Београду налази се у самој библиотеци, а не у Архиву Србије. Информацију да се у оквиру ње налази и Архива Друштва југословенских библиотекара 1931–1940, ауторки овог рада открио је Никола Марковић, библиотекар Универзитетске библиотеке. До сада су, везано за ову организацију, били проучавани 1) Архив Југославије, Фонд Министарства просвете, Друштво југословенских библиотекара – Главна управа, 66, 339, 579; и 2) Архива Библиотекарског друштва Србије, од оснивања до данас, која се чува се у Народној библиотеци Србије, где је и седиште Друштва. Архива Друштва југословенских библиотекара 1931–1940 сачувана у Универзитетској библиотеци овом приликом се проучава први пут и то поводом делатности Павла Стефановића.

² Никола Марковић, Даница Филиповић, *Забрањивање књиџа у окупираној Србији 1941–1944*, Београд, Универзитетска библиотека „Светозар Марковић”, 2012.

на 1901–1912. готово је у потпуности уништена, а Народна библиотека у Београду претрпела је значајна оштећења. Новооснована Краљевина Срба, Хрвата и Словенаца још целу ће деценију усаглашавати законодавство на својој територији, а нестабилне политичке и економске прилике неповољно ће се одразити на институције културе и образовања. Више година трајаће и напори да се за Народну библиотеку нађе одговарајућа зграда, да се од Бугара преузму и у земљу врате делови њеног фонда, да се поново отворе неке од јавних библиотека... Универзитетска библиотека у Београду – нова, наменски зидана и Карнегијева³ – била је у нешто повољнијем положају. Зато није чудо да су искораци у правцу организовања кадра и професионализације библиотечке делатности остварени управо овде.

Две и по године пошто је постављен за писара Универзитетске библиотеке, „у деветој групи, прве категорије”,⁴ Павле Стефановић је, 9. маја 1929, положио државни стручни испит (библиотекарски), па је 15. јула 1929. унапређен за писара VIII групе. Унапређиван је потом редовно: 30. октобра 1932. у књижничара VII групе; 12. октобра 1936. у књижничара VI групе; 31. октобра 1939. за књижничара пете положајне групе. У међувремену је, после убиства краља Александра Карађорђевића положио заклетву новом суверену, коју су полагали и библиотекарски као државни службеници:

Ја, Стефановић Павле С. заклињем се јединим Богом, да ћу владајућем краљу Петру II и Отаџбини бити веран, да ћу се у раду придржавати земаљских закона и да ћу дужност своју савесно вршити. Тако ми Бог помогао.⁵

Да је област Стефановићевог ангажовања у Библиотеци веома специфична сазнајемо из потврде коју му је 1952. године (три године пошто је прешао у Радио-Београд) издала Милица Продановић, тадашњи управник:

Приликом великих набавки стручне научне литературе, 1928. године, у Немачкој, друг Стефановић је нарочиту пажњу обраћао обогаћивању библиотечког фонда стручном литературом из области филозофских наука,

³ Индустијски магнат Ендру Карнеги (Andrew Carnegie, 1835–1919) пружио је непроцењив допринос развоју јавних библиотека јер је финансирао оснивање или адаптацију преко 1670 библиотечких зграда у САД и скоро 800 у Великој Британији, Европи и Африци. Изградњу Универзитетске библиотеке у Београду иницирала је донација Карнегијеве фондације од сто хиљада долара. Град Београд обезбедио је простор, а српска Влада остатак новца.

⁴ Универзитетска библиотека „Светозар Марковић”, Архива, Службенички лист Павла С. Стефановића, из којег се види да је Стефановић запослен у Библиотеци као „писар, у деветој групи, прве категорије”.

⁵ Универзитетска библиотека „Светозар Марковић”, Архива, Заклетва, Бр. 1030 од 10. октобра 1934.

опште теорије уметности, научне естетике. Захваљујући његовом посебном интересовању за музиколошке проблеме и његовом познавању стручне научне литературе из те области у Универзитетској библиотеци је већ тада, 1928. године, основан специјални музиколошки фонд, на чијем је посебном увећавању, сређивању и систематској каталожској класификацији друг Стефановић стално радио, а нарочито после ослобођења, све до свог одласка из Универзитетске библиотеке...⁶

Иако је у деценији пред Други светски рат већ постао познат као музички писац и критичар, Стефановић је, упоредо, напредовао у библиотекарској струци. Ово време обележило је и његово свестрано ангажовање у Друштву југословенских библиотекара.

Само две године пошто је у Единбургу основано међународно библиотекарско удружење,⁷ у Београду су почеле припреме на оснивању југословенског струковног удружења. Према сачуваној архивској грађи, идеју су покренуле Љубица Марковић и Милица Војиновић – писари Универзитетске библиотеке, те је 20. новембра 1929. године у тој библиотеци одржана „скупштина библиотечких чиновника ради организације професионалног удружења службеника библиотечке струке”.⁸ Име Павла Стефановића налази се међу 19 присутних на скупштини, а потом, на састанцима сазваним са циљем да се припреми оснивање Друштва и уобличи његова прва правила.

Званично, Стефановић је постао члан Београдске секције Друштва југословенских библиотекара 5. априла 1931, а добио је чланску карту под редним бројем 12. Готово истовремено изабран је за члана Управе (председник Светозар Матић, секретар Милица Војиновић, и Павле Стефановић – члан), а ово је тело до сазивања првог конгреса обављало функцију Главне управе Друштва.

Први конгрес Друштва југословенских библиотекара (ДЈБ) одржан је 28. и 29. новембра 1931. године у Загребу, а Павле Стефановић постао је члан Главне управе Друштва, која је том приликом изабрана.⁹ Из архивске

⁶ Универзитетска библиотека „Светозар Марковић”, Архива, Потврда о службовању у Универзитетској библиотеци, бр 770 од 7. маја 1952.

⁷ Међународна библиотекарска асоцијација, International Federation of Library Associations and Institutions – IFLA.

⁸ Универзитетска библиотека „Светозар Марковић”, Архива Друштва југословенских библиотекара, Историјат постанка Друштва југословенских библиотекара 1929–1930.

⁹ Главну управу Друштва југословенских библиотекара сачињавали су: Урош Џонић, Марија Илић Агапова, Љубица Марковић, Светозар Матић, Павле Стефановић, Иван Суботић, Милица Војиновић, Јосип Бадалић, Елза Кучера, Ева Верона, Жожа Глонар, Август Пирјавец и Мелита Пивец-Стеле. У том тренутку Друштво је имало 114 чланова: 65 из Београдске секције, 41 из Загребачке и 8 из Љубљанске.

грађе Универзитетске библиотеке може се дознати чиме се све Стефановић бавио: 7. децембра 1931. на Првој седници Главне управе ДЈБ он „говори о рђавој стилизацији резолуције на Конгресу“;¹⁰ из записника са Друге седнице Главне управе Друштва, која је одржана 9. марта 1932. сазнајемо да је био први секретар Конгреса и да је водио записник; 9. маја 1932. Главна управа формира одбор за прикупљање прилога за стручни часопис, а у одбор именује и Павла Стефановића;¹¹ присутан је на свим седницама Главне управе током 1932. и 1933,¹² а одсуствује само са једне током 1934; редован је на 19 седница одржаних током 1935. и до 20. фебруара 1936. Главна управа није била активна неколико месеци, а рад је наставила тек наредне године; 22. маја 1937. на 29. седници Урош Џонић предлаже Павла Стефановића за једног од два секретара предстојећег Конгреса иако овој седници Стефановић није присуствовао; од Другог конгреса одржаног 23. маја 1937. Стефановић више није члан Главне управе Друштва. На Другом конгресу је био записничар, али је са предајом записника нешто „запело“: није га предао ни шест месеци касније, те постоји закључак са 35. седнице Главне управе „да се писменим путем затражи од г. П. Стефановића да у што краћем року поднесе записник конгреса“.¹³

Истовремено, Стефановић је активан у Београдској секцији: 22. децембра 1932. на Другој годишњој скупштини Београдске секције он је секретар и води записник; за шесту седницу, 7. октобра 1933. требало је да састави један упитник у сврху сакупљања података о нашим библиотекама – што није урадио „јер нема немачку књигу на основу које је хтео да састави упитник“; 26. октобра 1933. Павле Стефановић, Ирена Иванова и Иванка Пилетић изабрани су у стручни одбор за израду централног каталога

¹⁰ Универзитетска библиотека „Светозар Марковић“, Архива Друштва југословенских библиотекара, Записник Прве седнице Главне управе Друштва југословенских библиотекара.

¹¹ Заједно са М. Војновић, Љубицом Марковић, Маријом Илић Агаповом, Светозаром Матићем, Урошем Џонићем – иако има података о припремама, часопис никада није покренут јер није добио финансијску подршку Министарства просвете и вера.

¹² Трећа седница 17. маја 1932; четврта 22. новембра 1932; пета седница 1. марта 1933; шеста седница 7. октобра 1933. – на свим седницама присутан Павле Стефановић; Седма седница ГУ 1. јуна 1934, осма седница 5. јула 1934, десета седница 15. септембра 1934, једанаеста седница 23. октобра 1934 – присутан Павле Стефановић.

Секција Београд, 19. маја 1937, обавештава своје чланове да се ДРУГИ КОНГРЕС ДЈБ одржава 23. маја у УБ у Београду. Информација се доставља „на потпис“ и међу потписанима је и Павле Стефановић. Од фебруара до маја седнице су врло честе – 9 их је – Павле Стефановић изостаје само са једне.

¹³ Универзитетска библиотека „Светозар Марковић“, Архива Друштва југословенских библиотекара, Главна управа, бр. 47 од 13. децембра 1937.

стручно-библиотекарске литературе у београдским библиотекама, што је требало да „припомогне у обуци библиотекара”.¹⁴

Сачувана архивска грађа убедљиво сведочи о широком спектру активности које је покренула Београдска секција ДЈБ. Прикупљање података о домаћим библиотекама и вођење статистике, припреме за покретања стручног часописа, отварања библиотекарске школе, израда „Закона о јавним библиотекама”, акција уређења црквених библиотека, међународна сарадња и чланство у Ифли од 1932, формирање централне стручне библиотеке Друштва... само су најважније од покренутих идеја. До њихове реализације углавном није дошло, јер је у пресудним моментима изостајала финансијска подршка Министарства просвете, али и због политичких прилика које су Југославију уводиле у Други светски рат.

Друштво југословенских библиотекара угасило се 1939, али је његова Београдска секција наставила да ради све до априла 1941. Име Павла Стефановића помиње се ретко, као да је са распадом Друштва посустајала и његова жеља да се на овај начин професионално ангажује. Наступа, међутим, ратно време, у којем ће библиотеке и библиотекарски, као носиоци културе и духовности српског народа, бити на удару окупатора и његових органа власти. Пратећи радну биографију Павла Стефановића може се стећи увид у начин и размере репресије којој су били изложене и библиотеке и појединци који су у њима радили.

Павле Стефановић – библиотекар у вихору Другог светског рата

Почетком априлског рата зграда Универзитетске библиотеке у Београду претрпела је оштећења, али она нису била катастрофална. Немачка војска је од 12. до 16. априла била у Библиотеци и тада је испретуран сав намештај, фонд растурен по целој згради, нестало близу 600 књига, опљачкан канцеларијски материјал... Већ 28. априла сви запослени (њих 15?) нашли су се на својим радним местима, почели да чисте зграду, а затим и да сређују испретурану књижну грађу.¹⁵

Сам Павле Стефановић омогућава увид у своје активности у Универзитетској библиотеци током Другог светског: руком писана документа сачувана у кућној архиви откривају да је 1941. одбио позицију управника Библиотеке; да се током 1942. „извукао” од посла издвајања непожељних

¹⁴ Универзитетска библиотека „Светозар Марковић”, Архива Друштва југословенских библиотекара, Београдска секција, Извештај управе Секције Београда 1932; Извештај управе Секције Београда 1933.

¹⁵ Н. Марковић, Д. Филиповић, нав. дело, 190.

књига из библјотечког фонда и одбио стипендију за студије библјотекарства у Немачкој, а да је током 1943. одбио да буде предавач на течају за библјотекаре који је организовало Министарство просвете и вера. Због тога га је Министарство казнило укором, а неименовани чиновници министарства дојавили му да су га једва спасили отпуштања.¹⁶

Првог јуна 1942, по наређењу немачке управе, у Библиотеку је стигла наредба да се одмах отпочне са уклањањем непожељних књига из фонда: марксистичких, јеврејских и анти-немачких. Тражена је обустава других послова и ангажовање свих запослених на издвајању књига и одговарајућих каталошких листића. Књиге и картотека смештани су у садашњу Професорску читаоницу, а кључ је „на поверљиво чување” примио Павле Стефановић.¹⁷ О динамици рада на издвајању непожељних књига писали су Никола Марковић и Даница Филиповић, документујући начин на који су библјотекари „фино одуговлачили посао” и обезбедили да ни једна књига из фонда до Ослобођења не буде уништена.

Још једна ситуација показује одлучност Павла Стефановића да са властима које је сматрао колаборационистичким не сарађује више него што библјотекарски позив захтева. Док у Библиотеци почиње посао на издвајању тзв. неподобних књига, Стефановић је код куће. У документу који је сам насловио „Стипендије за студије библјотекарства у Немачкој” он даје след догађаја:

1–30. 6. 1942. Радио сам код куће стручну библјотекономску студију: ...

1. 7. 1942. Завршио сам рад 'Упутство за уређење школских библјотека' по жељи др Кириловића;

15. јула 1942. Завршио сам 'Пројекат правила за уређење средњошколских књижница' по жељи др Кириловића.

За историју библјотекарства код Срба драгоцене су ова сведочења о раду на библјотекарској стручној литератури. Студија о библјотечком пословању као ни правила за уређење школских библјотека, према садашњим сазнањима, нису сачувани, али нам указују на то да је Стефановић сматран компетентним за њихову израду. Међутим, контакти са др Димитријем Кириловићем (тада референтом за библјотеке при Министарству просвете и вера) донели су Павлу Стефановићу неочекиване невоље. Два дана пошто је у разговору с њим поменуо специјалистичке студије библјотекарства у Немачкој „и рекао да би волео да учи код Г. Шридера” из Министарства просвете позван је телефоном с тим да истог поподнева донесе биографију и две фотографије за пасош.

¹⁶ Приватна архива.

¹⁷ Н. Марковић, Д. Филиповић, нав. дело, 25.

„Ја у подне трчим у Српску књижевну задругу оцу и молим га, као политички противник, да ми код својих пријатеља у Министарству помогне да ме не отпуштају и не хапсе зато што ћу овај избор одбити”. „Поподне носим у Министарство просвете представку којом захваљујем на овом избору и одбијам да га примим...” Сачуван је у кућној архиви и документ којим се наводе породичне прилике и болест детета као разлог за одбијање стипендије.¹⁸

Ипак, месец дана касније још увек је актуелна ситуација са стипендијама, а Стефановић записује (и то позивајући се на деловодни број докумената у самој Библиотеци) да су могућност усавршавања у Немачкој одбиле и Милица Војновић, Љубица Марковић, Смиља Мишић и Милица Продановић. Јасно је да се Стефановић креће у кругу интелектуалаца који несарадњом са окупационим властима заправо пружају отпор и сврставају се на другу страну.¹⁹

У личној заоставштини остало је и Стефановићево сведочење о томе да је одбио да буде предавач на семинару за библиотекарске који је организовало Министарство просвете и вера. У архиви тадашњег министарства налази се документ који описује исти случај. Двадесет шестог октобра 1943. Стефановић је позван „да истог дана дође на заједнички састанак предавача на библиотекарском течају ради договора и прављења распореда за течај. На овај позив именовани није дошао иако је тога дана био у канцеларији и примио телефонски позив”.²⁰ Позван у Министарство да образложи одбијање Стефановић изјављује да *нема професорској исјинија, да је најусјинио школу њре 18 јодина, да нема никакве стјручне библјојтекарске школе, да нема јојтредној знања за насјтавника, као и да се никада у живојшју није јримјо*

¹⁸ Приватна архива.

¹⁹ Милица Продановић је више пута хапшена током рата зато што јој је муж у партизанима, а у фебруару 1943. је пензионисана после чега је у Београду живела илегално; муж Борислав погинуо је на Сутјесци, она реактивирана октобра 1944, а јуна 1945. постављена за управника Универзитетске библиотеке. Пошто је Народна библиотека уништена, Универзитетска библиотека у овом периоду практично врши функцију и националне и универзитетске, а Милица Војновић, Смиља Мишић и Милица Продановић заправо су носиоци развоја библиотекарства у Србији након рата. Љубица Марковић је феминисткиња из међуратног периода и то деловању некадашњег Друштва југословенских библиотекара даје још једну димензију. Поред чврсте вере у значај библиотека за развој заједнице и оданост библиотекарској професији, посредно, Друштво је значајно унапредило положај жена у Југославији. До Првог рата жена у српским библиотекама – нема, да би после рата оне у све већем броју постајале запосленнице Народне и Универзитетске библиотеке. То је заправо, време када библиотекарство у Србији постаје тзв. женско занимање.

²⁰ Архив Србије, Министарство просвете и вера, Одељење за високо образовање и културу, IV Бр. 7125, 6. новембра 1943.

йослова које не йознаје... Министар просвете и вера Велибор Јонић није уважио ове разлоге те му је изрекао меру писменог укура због повреде службене дужности.

Закључак

Није мали број српских интелектуалаца који су бар један део свог радног века провели као библиотекар. Но, мали је број оних који су том послу приступали са ентузијазмом, не схватајући га као синекуру, привремено и пролазно намештење у каријери. Павле Стефановић припадао је овој другој групи, а ипак је његов ангажман у Универзитетској библиотеци у Београду остао непознат културној јавности пуних шездесетак година. Разлог томе налази се, свакако, и у чињеници да је историјат библиотека код Срба само делимично истражен, да библиотекарска струка и данас не располаже лексиконом знаменитих појединаца, те да није однеговала *колектив-но йамћење* као основу за развој професионалног идентитета. Тако се и могло десити да у заборав потоне прво професионално библиотекарско удружење код нас и да, срећним сплетом околности, оно поново почне да привлачи нашу пажњу нудећи податке о свом знаменитом члану – Павлу Стефановићу.

Истинска оданост библиотекарском позиву видљива је из свих Стефановићевих активности. Од формирања и одржавања музиколошке збирке у Универзитетској библиотеци, набавке литературе из филозофије и естетике, преко идеје оснивања професионалног гласила, и рада на стручном приручнику, доприноса раду Друштва југословенских библиотекара, до непоколебљивог одбијања да сарађује са окупаторима – све указује на рафинирану библиотекарску етичност која се калила кроз бројне изазове у једном од најтрагичнијих периода српске историје. Из сачуване архивске грађе у Универзитетској библиотеци не може се видети шта је то пресудно утицало на одлуку Павла Стефановића да оде из Универзитетске библиотеке. Из прегледане архиве ДЈБ не могу се наслутити његова музичка интересовања нити има помена публицистичке делатности. Павле Стефановић указује нам се као један од пионира модерног српског библиотекарства, заједно са Маријом Илић-Агаповом, Људмилом Михајловић, Милицом Војновић, Милицом Продановић и Урошем Џонићем – да поменемо само неке од најзначајнијих.

ЛИТЕРАТУРА И ИЗВОРИ

Марковић, Никола и Даница Филиповић, *Забрањивање књига у окупираној Србији 1941–1944*, Београд, Универзитетска библиотека „Светозар Марковић”, 2012.

Архив Србије, Министарство просвете и вера, Одељење за високо образовање и културу, IV Бр. 7125, 6. новембра 1943.

Стефановић, Ивана, приватна архива.

Универзитетска библиотека „Светозар Марковић”, Архива.

Summary**PAVLE STEFANOVIĆ – LIBRARIAN IN THE UNIVERSITY LIBRARY OF BELGRADE**

Gordana Stokić Simončić

This article uncovers almost completely unknown details about Pavle Stefanović as the librarian of the University Library in Belgrade. A philosopher and esthetician by vocation, music critic and essayist by chance, Stefanović was an employee of the Library for 22 years, from 1926 to 1948. The archival material of the University Library “Svetozar Markovic” in Belgrade and documents from the personal archive preserved at the home of his daughter Ivana Stefanović, serve as the basis for the presentation of his career as a librarian and an activist of the Yugoslav Association of Librarians, especially in the Belgrade division (1929–1940). He was one of the founding members of the Yugoslav Association of Librarians, a member of the first Management Board, the Secretary of the two Congresses (1931 in Zagreb and 1937 in Belgrade). Together with a team of coworkers he was supposed to launch the first library journal and to establish a central catalog of professional library literature in Belgrade. The period of World War II was marked by Stefanović’s commitment not to cooperate with German occupying authorities, even when he was offered a German grant to specialize in librarianship. All his achievements in the field of librarianship point out to a refined library ethics, which took shape through numerous challenges in one of the most tragic periods of Serbian history.

In the context of the development of Serbian librarianship, the professional engagement of Pavle Stefanović was a contribution to an insufficiently researched but fundamentally important period during which the profession was prepared for the big changes after World War II. From the examined archive material it is not possible to deduct his musical interests, nor his journalistic activity. Pavle Stefanović emerges before us as one of the pioneers of the modern Serbian librarianship, alongside Marija Ilić-Agapova, Ljudmila Mihajlović, Milica Vojnović, Milica Prodanović, Uroš Džonić – to name a few of the most important ones.

Keywords: Pavle Stefanović, librarianship, the University Library, Belgrade, forbidden books, inter-war period, World War II, Yugoslav Association of Librarians